

Unitárius Jövendő

Egyháztársadalmi, hitéleti és missziói célokat szolgáló lap.

Felelős szerkesztő: KOVÁCS LAJOS brassói lelkész-esperes.

Megjelenik minden hónapban. Előfizetési ára Romániában évi 130 lej. Magyarországon évi 5 Pengő. Más országokban ennek megfelelő összeg.

Csendes óra:

Sokszor gondolkozom a vallásos felfogásról. Mindig arra a meggyőződésre jutok, hogy az unitárius vallás a tisztult hit világosságát jelenti. Azt jelentette már akkor is, amikor a hitvilágot a közép-kor vallásos gondolkozása borította homályba. De az egyház hatalmi érdeke s az igazságot kisajátító elfogultság türelmetlensége évszázadokon át megakadályozta, hogy a keresztény szellem tisztasága nyilvánosan is meglengethesse szárnyait. A lelki elnyomatás alól szabadulni akaró sokszori sikertelen, sőt vérbe fullasztott próbálkozás után végre a 16-ik század elején a tisztább vallásos gondolkozás ereje utat tört magának. A sötétségben ülő népre hajnal kezdett derengeni.

A reformáció nevén ismert vallásos mozgalomban a Jézus szelleme után vágyódó lélek az addig nál hatalmasabb ökölcsepásokkal kezdte döngetni, a mindinkább sötétségbe merülő hitvilág örökkévalónak hitt falait. Hatására lehullani látszott minden billincs a fogva tartott vallásos szabadságról. Jézusnak mesterségesen elnyomott szelleme visszafojthatatlanul ébredezni kezdett és ellenállhatatlan erővel tört előre a lelki világban. A homályba borított vallásos gondolkozást kiemelte tehetetlenségéből. A tévutakra kényszerített hitvilágot a maga természetes útjára visszavezette s azon erejének kifejtésére tovább indította.

A derengő hajnalpir után rendre eljött a reggel világossága, mely mind több lélekben derített biztató fényt. A hit ereje fokozatosan nőtt és vallási, de egyéb tekintetben is átalakította, előbbrevítte a gondolkozást. A nagy reformátorok és munkatársaik kitartóan és csodálatos eredménnyel dolgoztak. Nevük és munkásságuk történelmi fordulót jelent.

A világosság azoknak a lelkébe hatolt a legmélyebben, akik Jézusnak a szellemét legtisztábban fogták fel s tanításait magukévá téve, meggyőződéssel kezdték hirdetni, hogy „Egy az Isten”, megoszthatatlan egység, s nincs más és több ő kivüle.

Az unitarizmus mindezeideig a reformáció legmesszebbmenő eredménye.

Vallani és vállalni:

Évekkel ezelőtt a magyar sajtóban, különösen irodalmi vonatkozásban, többször hangzott ez a két szó: vallani és vállalni.

A mai élet nehézségeire és a jövő bizonytalanságára gondolva, szükségesnek tartjuk azokat hangoztatni egyházi és hitéleti szempontból is. Mert ebben a két szóban jut kifejezésre legrövidebben és legértetőbb módon az a feladat, amely a jelenlegi helyzetben minden unitárius emberre vár. Ha ezeknek tartalmát és jelentését meg tudjuk érteni, és ahhoz alkalmazkodni tudunk, akkor egyházunk és hitünk jövőjével kapcsolatban aggodalomra nem lehet ok.

Az egyik és első feladat ez: *vallani hitünket öntudatosan és tántoríthatatlanul.* A gondolkozás és ítélőképesség használásával annak megértésére és egész gondolatvilágunkban való meggyökereztetésére törekedni, hogy az unitárius hitvilág a legtermészetesebb és legtisztább, legigazabb és legszebb. Aki erre a meggyőződésre eljutni nem tud és azt önmagában megingathatatlan módon kialakítani képtelen, az olyan unitárius ember szokásból mondhatja, hogy ő unitárius, de a szükség pillanatában aligha fogja bizonyítani, hogy erősen áll hitében s az unitárius anyaszentegyházhoz olyan szálak fűzik, melyeket reá nézve soha semmi el nem szakíthat.

Ennek a tudatnak, ennek a szilárd meggyőződésnek a kialakításához nagyon szükséges, hogy unitárius egyházunk történetét a lehető részletesen ismerjük és hitünknek az igazsága mindinkább vérünkkel váljunk. Kevesen vagyunk s így mindenkinek a hitbuzgóságára és egyházszeretetére számítanunk kell.

Sokszor hivatkozunk a multa és nem ok nélkül. A nagyarányú küzdelem és annak legyőzése, mely hitelődeinknek osztályrészül jutott; az annyiszor ismétlődő elnyomatásnak a súlya és annak a jobb jövő érzetében való hordozása, mely apáinktól a lefolyt századokban olyan sok türelmet és önmegtagadást követelt; az üldöztetések és az azokkal való bátor szembenézés, melyeknek történelmünkben se vége, se hossza, — azt beszéljük, hogy elődeink között minden

dőben sokan voltak, akik öntudatos meggyőződéssel vallották az unitárius hitet és az unitárius anyaszentegyházról — a szentírás szavaival élve — sem magasság, sem mélység, sem jelenvalók, sem következők el nem szakíthaták.

Pedig a tudatlanság és elfogultság sokszor intézett erős támadást ellenük. Előre eltervezett megsemmisítési szándék miatt hányszor volt részük alig hordozható küzdelemben és megfélemlítésben. Az anyagiaktól való megfosztás, életüknek feláldozása és egyéb nagy megpróbáltatás nemcsak mellüknek volt „szegezve, hanem annak kinjait a valóságban is át kellett szenvedniök. Egyháztörlénetünknek szinte minden lapja tele van irva veszteségekkel és szenvedésekkel s igazolja az idők folyamán kialakult tudatot: az igazságnak minden időben nehéz harcot kell vívni, hogy előbbre juthasson. Hitelődeinknek lelkük mélyéig s még életük kockáztatásával is vállalniok kellett a megismert hitigazságot, hogy a korát megelőző és annál több harcot vivó unitárius hitfelfogásban rendületlenül megállhassanak.

Csoda-e, ha voltak olyanok is, akik a küzdelemben elestek. Mert, amint lenni szokott, gyöngé és gyarló emberek mindenütt és minden vonatkozásban akadnak. Az unitárius hitben és egyházszeretében is voltak ilyenek. Hitük nem volt szívükbe gyökerezve. Az anyaszentegyház védelmére és megtartására nem voltak felkészülve áldozatok és szenvedések árán is. A muló egyéni érdekét többre becsülték az örökkévaló és erőt jelentő lelki kincsénél. Hiuságérzetük nagyobb volt a jellem mindig megbecsülést szerző szépségénél. Anyagi vagy egyéb előnyökhöz jutás, belső értékek megtagadásával sem okozott nekik lelkiismereti nyugtalanságot. A vallás nem volt bennök meggyőződés eredménye.

A nagy többség azonban a legveszedelmesebb időkben is erősen állott hitében. Nem ijedt meg az „ordító oroszán“-tól, amely egy vagy más vonatkozásban annyiszor körüljárt, keresvén, akit elnyeljen, amint a szentírás is kifejezi. A küzdelem nem ingatta meg a jobb jövőbe vetett bizalmukat, hanem erősítette azt. A fenyegetés nem gyengítette az egyházhoz való ragaszkodás érzetét, hanem védelmi intézkedésekre indította. A próbatétel növelte ellenálló erejüket, mint ahogy a kalapácsütések keményebbé teszik a vasat, és szorosabbra fűzte az összetartást közöttük. A meghozott áldozatról hitték, hogy az kedves dolog Isten előtt s hogy az elvetett magból fa nő, melyen gyömolcs terem. Unitáriusok voltak és unitáriusok maradtak. Lelkükbe volt irva, hogy az unitárius egyháztól elszakadni és az unitárius hitfelfogást magától eldobni jellembeli fogyatkozás, amit önérzetes és öntudatosan gondolkozó ember nem tesz.

A mai unitárius embernek sem szabad gyengeséget és gyarlóságot mutatnia, ha az egyházzal s a vallás tisztaságáról és szépségéről van szó. Éljen bár

más felekezetek között s legyen egyedüli képviselője az unitárius hitfelfogásnak, ne legyen véka alá rejtett gyertya. Hitsorsosai között pedig egészséges vesszőszál, kinek a léte nemcsak a számot növeli, hanem gyarapítja az erőt. Töltsön be magasabb társadalmi állást vagy legyen egyszerű sorsban, az unitárius embernek hitében és egyházszeretetében erősnek és példátmutatónak kell lennie.

De nemcsak vallanunk kell hitünket lankadatlan erővel szívünk utolsó dobbanásáig, hanem *vállalnunk is a vele járó kötelességeket*. Számbelileg kevesen vagyunk, tehát minőségileg kell a hiányt pótolnunk. Hívaink szegények, nagy áldozatokat hiába várunk, de akinek több adatott, attól több kivántatik. Az egyház vagyontalan, de nagy hivatást tölt be, tehát a garasok egymás mellé tételével is fel kell karolni és jövőjét biztosítani. Bizonytalanságok között vergődő életünkben ugyyszólva az egyház az egyetlen összekötő és összetartó kapocs, amelynek nem szabad tágulni, csak erősödni. Magasabb életfelfogás, komoly kötelességtudat, vallásos élet, tiszta jellem, egymás értékeinek a megbecsülése, a hibák és fogyatkozások bátor és erős kézzel való kiküszöbölése megszüntethetik a netán jelentkező elégedetlenséget, az egyházat hivatása betöltésében segíthetik s az elhagyatottság érzetében is egyengethetik az utat a jobb jövő felé. A jól vezetett egyház kulturális értékeknek a megmentője és védelmezője, a lelki élet fejlesztője, a szellemi előhaladás mívelője, az erkölcsi élet tisztaságának a védője, a jövő nemzedékének hivatott felkarolója, megmaradt anyagi és lelki javainknak a megtartója, minden jó és nemes ügynek tudatos és fáradhatatlan harcosa. Vállalnia kell tehát érte minden unitárius egyháztagnak nemcsak a fokozott érdeklődést, hanem a tőle kitelhető áldozatot is.

Az egyháznak adott támogatás miatt még nem tett senki szegényebb. A hitélet szépségének az előbbrevitele és erősítése még nem fosztott meg senkit attól a belső örömtől, mely a felzaklatott lelkiismeretnek is nyugalmat biztosít. Viszont az anyagi áldozat több-kevesebb meghozatalával s a vallásosság külsőségeinek a gyakorlásával még senki nem lett eleget egyházi és hitbeli kötelességeinek. Unitárius embertől ennél többet kell várni. Lelki életének el-

Általános Hitelbank R. T.
Braşov

fiókok:

TIMIŞOARA
ORADEA

maradhatatlan kelléke kell legyen a vallással való tudatos foglalkozás, hogy abból a gyakorlati példaadás önként nőjön ki. Unitárius embernek a rendszeres templombajárás, egyházi gyűléseken és összejöveteleken való megjelenés mellett ereje és képessége szerint vállalni kell panasz és zugolódás nélkül az egyházi teherhordozást. A mai idők azt követelik, hogy a nagyobb szellemi képzettséggel bíró vagy éppen vezető állást betöltő és az egyszerű sorsban élő egyháztagnak egyaránt fokozott mértékben érdeklődjék az egyház és egyházközség kisebb ügyei iránt is, mert sokszor azokon épül a jövő. A tanult embernek vállalni kell, hogy buzdító példát mutasson a kevésbé tanult népnek. A vagyonosabbnak, mint tekintélynek, elől kell járnia a hileleti és anyagi kötelezettségek lelkiismeretes teljesítésében. A lelkeszi munka nem elég, bármilyen önfeláldozó legyen. Azért állították már régen is a belső emberek mellé a világi embereket segítő társul. Ugy az egyetemes egyházban, mint az egyházközségi életben a tagok összetartása és a fejlődés csak önzetlen munkával és közös összefogással lehetséges.

Akármilyen nehéz az idők járása fejünk felett, akármennyire hirdesse a gyakorlati élet, hogy „meglankadott a szeretet az emberek fiai közt“, a helyzetet átlátó és megértő hiveknek a külső és belső építő munkában elfáradni nem szabad. Pál apostol biztatása nekünk is szól, hogy „amelyeket most szenvedünk, nem hasonlítható a dicsőséghez, amely egykor megjelentetik nekünk“.

Nem lehet tehát elég hangosan és elég erővel, alkalmas és alkalmatlan időkben, még a háztetőkről is hirdetni, hogyha öntudatos meggyőződéssel vallani tudjuk hitünket és meg nem lankadó hitbuzgósággal ragaszkodni tudunk egyházunkhoz; ha másokat le nem nézve, de önmagunkat megbecsülve a nemes büszkeség érzetével valljuk magunkat unitáriusnak, akárhol vagyunk s ha egyedül vagyunk is, tudva, hogy a hitélet igazságánál és szépségénél jobban semmi sem disziti sokféle irányban igénybe vett és mind több küzdésre hívott életünket; ha egyházunkkal és hitünkkel kapcsolatban szívesen és a belső öröm érzetével teljesítjük a reánk váró kötelezettségeket; ha az idők viharzása közben is megelevenítő hatást gyakorol reánk az a mély értelmű figyelmeztetés, amely ebben a két szóban van összesűrítve: *vallani és vállalni*; ha hitvilágunk igazságát a jól irányzott nevelés és megfelelő felkészültség erejével védeni tudjuk és az unitárius gondolkodás fejlődése érdekében sokszor talán erőnkkel felülmulni látszó áldozatok meghozását is vállaljuk, — akkor sem kételkedés, sem fenyegetés vagy erőszak, sem semmiféle sorsfordulat és azzal járó próbátétel meg nem gyengítheti az unitárius egyházat és fel nem tártathatja az unitárius hitvilág uttörő munkáját.

KOVÁCS LAJOS.

Dávid Ferenc jelleme:

November 15-én múlt 361 esztendője annak, hogy Dávid Ferenc, a magyar unitárius egyház megalapítója és első püspöke a dévai várban mártírhalt szenvedett.

Hálát érzünk az isteni gondviselés iránt, hogy a felvilágosult gondolkodásnak, haladó szellemnek és igazságkeresésnek e bátor harcosát a lelki világ számára elküldötte s általa a Jézus tiszta szellemét megújította, az unitárius hitfelfogás alapjait lerakta és útjára elindította. Lelkiismeretbeli kötelezettséget teljesítünk, midőn határozott jellemére és még élete árán is a hitigazság mellett való kitartásra néhány vonással reámutatunk. Tesszük ezt nemcsak azért, mert lelki világának meggyőződésszerű követője vagyunk, hanem azért is, hogy már 400 esztendővel ezelőtt megnyilvánult magas szellemét megújítsuk.

Az értelem tisztasága, már ifju korában jelentkezett benne. Amit látott és hallott, nem elégitette ki. A nyugtalanság érzete nehezedett lelkére. A tisztább igazság olthatatlan vágya mind jobban foglalkoztatta lelki világát. A vallásos gondolkodás egyenes útjára állította, melyen ő lépésről-lépésre haladt előre, míg Jézusnak tiszta szellemében Isten lényegének és az ember hivatásának valódi megértéséhez eljutott.

Az értelem tisztaságáról csodálatos bölcseségről tett bizonyosságot akkor, amikor egyszerű és természetes hitének véglegesen kialakult formájával hivei előtt és a hitvitázó gyűléseken Erdély magyar földjén, s azon túl is, úgy világolt, mint a hegyen épített vár. Nemcsak Erdély nagyműveltségű fejedelmét és a főurak nagy tömegét nyerte meg hite számára, hanem az egykoru történetíró feljegyzése szerint alig volt Erdélyben valamire való magyar ember, aki ne az ő hitét követte volna.

Eléggé hirdeti értelmi erejét, magas szellemét és szabadelvű gondolkodását az a történelmi tény, hogy a vallásszabadság kihirdetése, az egész világot megelőzve, a kicsiny Erdély nevéhez fűződik, aminek első sorban a Dávid Ferenc ékesszólása és nagy tudása, bátor fellépése és meggyőző ereje volt a létrehozója.

S hogy az értelem és tudás, bölcs meggondolás és lelki erő miként végezte benne munkáját, hogy a vele született jellemzilárdság miként egyesült lelke vágyával, arra nézve bizonyára elég lesz, ha egészen röviden reámutatunk az utra, melyen végigment.

Mikor a reformáció szabadabb szelleme Európa népeinek a lelki világát mindjobban megérintette, Dávid Ferencnek ifju lelke ébredező öntudattal rendre kiemelkedett a katolikus hitvilágból s mint a tisztább igazságért rajongó ember, a Luther követőitőlhez csatlakozott, kiknek első püspöke lett. Később, amikor a Kálvin tanaival, különösen az urvacsoráról való felfogásával megismerkedett, az igazság után

való törhetetlen vágya a haladás útján továbbvitte. Nem gondolva a bizonytalan jövővel, mely előtte állott, a lutheránus egyházban viselt püspöki állást otthagya, a vele járó jövedelmet és tekintélyt félretéve, a Kálvin követőjéhez csatlakozott, kiknek, a mai erdélyi reformátusoknak rövid idő alatt szintén első püspöke lett. De igazságot kereső lelke még mindig nem tudott egészen megnyugodni. A vallásos eszmék hullámozása, a megnyugodni nem tudó lélek vajudása, az igazság szüntelen keresése közben jutott el a megoszthatatlan EGY ISTENSÉG eszméjének tudatára, mely Jézus tanításainak is legfelségesebb eredménye volt.

E megismert nagy igazságért aztán kész volt életét is feláldozni.

Ha nem élt volna benne el nem némitható és mindent feláldozni tudó vágy az igazság után, ha nem lokozott volna benne a meggyőződéséhez ragaszkodó megingathatatlan jellem, bizonyára nem tudott volna a reá nézve sokszor göröngyös úton végigmenni és mindig csak előrehaladni.

Jellemszilárdság és lelki szépség diszította minden tettét. Türelmetlenség és vér nevéhez s munkájához nem tapad. Olvassuk el az egykoru nyomtatott könyvekben megjelent kortársak beszédeit s védekező vagy támadó egyéb írásait s meg fogunk győződni, hogy ellenfeleinek türelmetlen és durva kifakadásaival szemben Dávid Ferenc a vitatkozó helyeken felszólalásaiban és írásba foglalt szavaiban milyen szelid, de határozott és meggyőző hangon beszél. Érzi, hogy az igazság mellette van s azt sem durva szóval, sem fenyegetéssel, sem egyéb módon elvitatni nem lehet. Hogyne ragadná meg az elfogulatlan hallgatóság figyelmét, amikor anyagi érdekével és világi előnyökkel nem számolva, mindig az igazság mellett áll és mindig csak előre néz! Hogyne volna lebilincselő hatással annak a tudatnak megújítása, annak a gondolatnak szépsége, hogy A HIT ISTEN AJÁNDÉKA; a gondolat szárnyalását, az eszmét, a szellemi igazságot bilincsbe verni nem lehet. Mintha az önfeláldozásra is kész apostol lelke

szólna benne: nem lehet, hogy amiket láttunk és hallottunk, amiről meg vagyunk győződve, azt ne szóljuk! Szép az, amikor az életfogytig tartó börtönbüntetést megtörött és beteg testtel 69 éves korában erős lélekkel, lelkiismerete nyugalmával fogadja s a megismert igazság tudatában — bár sok oldalról hangzik feléje a felhívás annak megtagadására — a réműlettől megfogyott kevés hiva kíséretében megy a dévai várba szenvedni és meghalni! Szép az, amikor a hagyomány szerint felvési börtöne falára ezeket a jellemző szavakat: „A pápák kardja, a kereszt és a halál képe, semmi sem fogja az igazságot útjában feltartóztatni; azt irtam, amit éreztem, s amit érzék, bizó lélekkel hirdettem; meg vagyok győződve, hogy az én veszem után a hamis igehirdetők tanai össze fognak omlani“!

Hisszük, hogy e rövid szemléltetésből is kitűnik, hogy Dávid Ferenc tisztult gondolkozásáról és egyenes, határozott jelleméről nyugodtan lehet beszélni. A hitigazságnak olyan tántorithatatlan keresője s hitünk szerint mindezideig legmesszebbmenő megtalálója volt, aki előtt ma is méltó csodálattal kell megállanunk.

Mint annyi igazán nagy szellem, eszmével korát megelőzte s azt meg kellett szenvednie. Háromszáz esztendőn keresztül a politikai hatalomtól is támogatott felekezeti elfogultság és féltékenység miatt nevét még emlegetni is alig merték követői, szellemének örökösei. Az újabb kor azonban kezd igazságot szolgáltatni neki; elvitathatatlan szellemi nagyságát, reformátori működését mind inkább kezdik méltányolni, igazolva, hogy az igazságot tényleg nem lehet útjában feltartóztatni. Reá is illik a költői meghatározás: „nőttön nő tiszta fénye, amint időben, térben távozik“.

Meg vagyunk győződve, hogy eljő az idő, talán már utban is van, amikor nevét az unitáriusok körén túl is a nagy reformátorok között fogják emlegetni. Mert bár nem kezdette, de mindezideig a legtöbbit vitte a reformációt.

Hű követője.

Romániai lelkész- és tanítótársainkhoz.

Lapunk előfizetésének a rendezése ügyében még július hóban értesítettük lelkész- és felekezeti tanítótársainkat, hogy a f. évi szeptemberig szóló előfizetési díjat a könnyebbség kedvéért az egyházi pénztár járandóságukból le fogja vonni, amennyiben az ellen kifogás nem történik. Kifogás senki részéről nem történt. Az augusztusi járandóságból a levonást mégsem eszközöltük, mert kilátás volt arra, hogy szeptemberben felemelt államsegélyt kapunk s a levonást erre az időre tartottuk fenn. Augusztus vége felé kértük egyházi pénztáros afiát a levonás eszközzésére. A hirtelen történt bécsi döntés miatt az egyházi pénztárnak nem volt ideje és módja arra,

hogy kérésünknek eleget tegyen a Romániában maradt egyházi alkalmazottakkal szemben. A magyar területen azonban eleget tett. Miután egyházunk romániai vezetőségét nem akarjuk a levonás eszközzésével terhelni, szeretettel kérjük még hátrálékos szolgatársainkat, hogy az első évi előfizetési díjat s ha tehetik a második évit is az előfizetési tájékoztató értelmében a megkapott államsegélyből megküldeni sziveskedjenek. Hisszük, hogy minden hátrálékos teljesíteni fogja kötelességét.

Szerkesztő.

Dr. VARGA BÉLA PÜSPÖK LEMONDOTT.

A délkeleteurópai elrendezés, mely az eddig egységesnek mondható unitárius egyházat kétfelé szakította, az unitárius egyház részére újabb veszteséget hozott. Dr. Varga Béla, akit 1938. jan. 16-án a zsinati főtanács egyhangú akarata és lelkesedése a püspöki székbe hívott, állásáról lemondott. Egyetemi tanárrá nevezték ki, ahova számára az ajtó már püspökké választása előtt többször nyitva állott, de ő azon nem ment be.

A hír megelőzte az egyházi életünkre nézve igen nagyfontosságú lépést, mégis meglepetést keltett. Sokakat váratlanul talált és őszinte fájdalmat egyuttal aggodalmat is okozott.

Bár a közszeretben és általános megbecsülésben álló Főpásztor az egyház keretéből nem távozott el egészen, mert további működését is az egyház központjának a területén folytatja, s remélhetőleg az egyházi életben tovább is részt vesz, mégis közel 3 esztendei pártatlan és a dolgok mélyére látó főpásztori kormányzása után a veszteség érzetét nem némithatjuk el magunkban.

Mint kiváló képzettségű és vasszorgalmu ifju a kolozsvári unitárius főgimnáziumban kezdte meg tanári működését. Már tanárjelölt korában nagy előszeretettel foglalkozott a filozófiai tárgyakkal. Korán egyetemi magantanár lett s mint ilyen a világháboru befejezéséig éveken át a kolozsvári egyetemen előadásokat tartott. A legnehezebb, mert legelvontabb filozófiai kérdésekkel foglalkozott. E téren kifejtett értékes irodalmi munkásságával szakkörökben korán ismertté tette a nevét. Több munkáját a Magyar Tudományos Akadémia saját költségén adta ki ami később is ismétlődött.

Az egyházi főtanács 1923-ban tudományos munkásságára tekintettel teológiai tanárnak hívta meg az u. n. rendszeres tanszékre. A Teológia Akadémián a hittant és erkölcstaut, vallásbölcseletet és bölcselettörténetet, neveléstudományt és neveléstörténetet adta elő. Előadásait nagy felkészültség, bőséges tárgyismeret és világos fogalmazás jellemezte, ami különben minden dolgozatáról elmondható.

1928-ban egyházi főjegyző lett, amely munkakörben hatáskor megállapítást szorgalmazott. Közben hozzáfogott az „Unitárius Hittant” megírásához.

1938-ban csaknem egészen egyhangulag történt püspökké választásával nehéz egyházi viszonyok között került a főpásztori székbe. Az egyház belső élete fel volt zavarva. Az egyházi élettől sokan visszavonultak. Tapasztalt világi vezetők nem állottak oldala mellett, jóllehet maguk is nagyrabecsülték, de egyéb okok visszavonulásra kényszerítették. Olyan egyházi munka várt reá, amely az egészséges szervezetet és a rendesnél erősebb idegzetet is próbára teszi.

Megértjük elhatározását, hogy az egyház éléről elkiváncozott, megrendült egészségi állapota miatt is, de őszintén sajnáljuk távozását.

Hisszük, hogy az unitárius névnek tiszteletet és megbecsülést szerez ott is, ahová ment. Nincs kétségünk, hogy erre céltudatosan törekedni is fog. Ne feledje soha, hogy az unitárius egyháznak teljes bizalmát élvező és megbecsült Főpásztor volt és annak érzete kísérni fogja további útján is. Tudásával, önzetlen gondolkozásával és tekintélyével legyen segítségére tovább is a távozásával nehéz helyzetbe került egyháznak. Irja tovább az „Unitárius Hittant”, melyet tőle vártunk és várunk. Vesse meg benne az unitárius hitfelfogás régóta hiányzó szilárd alapját, melyre minden unitárius biztosan támaszkodhassék s minden támadással szemben nyugodtan védhesse hitvilágát.

Köszönjük az egyháznak eddig szentelt munkásságát s arra jövőben is számítunk.

KOVÁCS LAJOS.

Unitárius vallásos gondolkozás.

A hit Isten ajándéka ; tehát szabad. Ebből önként következik, hogy mindenki azt a hitet vallhatja és követheti, amelyik gondolkozásával, egyéni meggyőződésével legjobban megegyezik.

Ezt a tudatot hívta életre és fejlesztette ki a reformáció világtörténeti hatalmas szellemi mozgalma ; ezt az öntudatos meggyőződést ajándékozta a lelki felvilágosodás után vágyó emberiségnek az unitárius gondolkodás.

Olyan természetes jog ez, melynél fontosabb és szentebb az ember hitvilágára nézve alig lehet. Milyen csodálatos mégis, hogy az emberek közül ezzel a joggal aránylag kevesen élnek, jóllehet a józan ész ítélőképességével és a gondolkodás meglátó erejével vannak felruházva. A szellemi szabadságnak a jelszavát sokan lépten-nyomon ajkukon hordozzák, de annak jelentőségét életükkel és cselekedeteikkel nem mindig bizonyítják. Nagyon sok embernek a lelki életében a vallásnak nincs meg az az ereje, amely egész életfelfogására irányító hatással lenne. Azért van ez, mert az embernek még mindig a születés, a családi tradíció, az egyoldalú nevelés ad vallást és nem egyéni gondolkozásának a szabadsága, lelki meggyőződésének az igazsága. A világ követ dob arra, aki a hagyományos hitfelfogással szakít, bár annak tanításaival nem tud egyetérteni, és odahajlik, ahova fölébredt lelkiismerete, önrészes gondolkodása természetszerűleg vonza. Ezért van az, hogy

olyan sok embernek az életében a vallás nem életformáló, határozott jellemet adó tényező. Ha inkább megszokás, mint belső lelki szükségérzet alapján részt is vesznek az egyházi életben, az többnyire inkább látszat és külsőség, mint a lelki élet után való vágyódás őszinte kifejezése. Sokan azonban, vagy nem foglalkoznak a vallásos élet lényegével, vagy öntudatlanul alávetik magukat olyan hitvilágnak, melyet elsősorban maguk ítélnék el, ha öntudatosan gondolkozni kezdenek. A külsőségekre épített, belső meggyőződést nélkülöző vallásos életnek a lényege főképpen az engedelmességben merül ki, de lelki szabadságot nem ismer, kritikát nem tűr. A mesterségesen alkotott hitfelfogás még tudományosnak látszó vagy éppen művészi beállításban, avagy a szellemi torna megcsodált hatásában sem elégítheti ki a gondolkozva élő embert. A vallás és hit csak természetes és szabad gondolkodás alapján válhatik az ember féltve őrzött lelki kincsévé.

Ez az alapja az unitárius hitvilágnak. Vallásilag is gondolkozó emberekké akarja nevelni követőit, a kik maguk is számot tudnak adni hitükről. Olyanokká, akik megingathatatlanul tudják, hogy milyen drága ajándék rejlik számukra a vallásos érzésben a hit erejében. Az igazi unitárius embernek a hitvilága öntudata tisztaságán épül fel és az lelke mélyebb meggyőződésének az eredménye. Ezért érthetetlen előtte az, hogy nemcsak az egyszerű népnek, hanem a magasabb tanultsággal bíró embereknek is az önálló gondolkodást nélkülöző vagy azzal éppen ellentétben álló mesterkéltséggel hitfelfogás lelki vezetőjük lehet.

Az unitárius ember azt mondja, hogy a vallásos gondolkodás sincs kivéve a fejlődés hatalma alól. Azok az eszmék, melyeket hitfelfogás tekintetében évszázadokkal avagy évezredekkel ezelőtt az akkori világ kiváló emberei formába öntöttek és azoknak tartalmat adtak, nem lehetnek minden idők változhatatlan megcsontosodásai, hanem a fejlődő szellemi élettel, a lelki világ haladásával összhangban kell legyenek, ha az a hivatásuk, hogy az emberi életre

hatást gyakoroljanak. Nem lehet, hogy a feledés fátyola takarja el Jézusnak a fejlődő hitvilág alapját képező örökre igaz kérdését: „Mi dolog, hogy ti magatoktól is meg nem ítéletek azt, ami igaz?”

Figyelve az emberiség hitbeli gondolkodását és vallásos életét, megnyugtató képet nem nyerünk. Sokszor még ott is árnyékokra találunk, ahol napfényt reméltünk. Nem egyszer borong homály és sötétség azokon a tájakon, ahol már az öntudatos hit hajnalpirját hittük bontakozni. Az emberiség gyakorlati élete ritkán tükrözi azt az őszinte hit- és gondolatvilágot, amely egyedül lehet a tisztult vallásos gondolkodás alapja. A tudás és felvilágosodás ereje, ez a drága isteni adomány, a lelki élet természetes követelményeinek áldásos szolgálata helyett a fejletlen idő pártérdeke által is befolyásolt és mesterségesen alkotott dogmák erőszakos igazolására vesztegeti erejét. A hatalmi érdek és egyoldalú gondolkodás a reformációban felszabadult szellemi erőket hamarabb megkötötte, mintsem azok hivatásukat teljes mértékben elvégezhetnék volna. A protestánsizmus fölmérhetetlen munkát végzett a hitélet és vallásos gondolkodás tisztasága érdekében, de utközben megállott és katárköveket állított az igazságkeresés útján való tovább haladás elé. Ahelyett, hogy a hitszabadság zászlóját magasan lobogtatta volna és az egészen soha el nem érhető igazságnak a fejlődésére az utat nyitva tartotta volna, a vallásos igazság teljesebb kifejlődése elé akadályokat gördített s ha valaki a protestáns szellemtől vezetve és lelkesítve továbbment, arra féltékenykedni kezdett.

Az igazság tökéletesebb megismerésére a befejezettnek sohasem tekinthető reformációban az „ISTEN EGYSÉG” hitének bátor hirdetésével, a vallásos felfogásnak jézusi alapra való helyezésével, a jövő vallásának utraindításával csupán az unitáriusizmus jutott.

UNITÁRIUS.

DÁVID FERENC BÜNE.

Ismeretes, hogy a hagyomány szerint Dávid Ferenc börtöne falára olyan szöveget írt, amely Jézussal kapcsolatban nemcsak egyéni meggyőződését fejezi ki, hanem ma is méltán csodált tisztult vallásos gondolkodásáról tesz bizonyosságot. Érdemes ezeket a sorokat időnként a nagyközönség előtt is feljuttatni és gondolkodni azok tartalma és kifejezései felett. Ebből a célból közöljük az alábbiakban:

„... A pápák kardja, a kereszt és a halál képe, semmi sem tartóztathatja fel az igazságot útjában. Azt irtam, amit éreztem, s amit érzék, bizó lélekkel hirdettem. Meg vagyok győződve, hogy az én vesztém után a hamis igehirdetők tanai össze fognak omolni.

Kérdeitek, mi a bűnöm? Az, hogy egy s nem három Istent tiszteltem; kegyességem, mely az Istent nem engedte szokszorositanom, bűnömme lett; hogy

ALAPITVA 1823.

Scherg Vilmos és Társai

R. T.

POSZTÓ ÉS DIVATÁRU GYÁRA

a legfinomabb és leg-tartósabb uri- és női divatszöveteket gyártja.

LERAKATOK:

Brassó, Temesvár, Kolozsvár

a részek nélküli egészet szét nem osztottam s a végest a végtelennel összezavarni nyelvem nem bírta; hogy a szülöttet féltem az örökkévalóval felcserélni; hogy elmémet rabbá tenni, a hamisat igazként hinni nem bírtam; hogy a megmérhetetlent, akit a mindenség befogni nem bír, egy szűznek méhébe zárni átaláltam; mert tagadtam, hogy Isten gyermekként sirjon, éhezzen és szomjuhozzék, irtózzék a fájdalomtól s rut halállal haljon meg; hogy az igazat kit mondtam, a nem igazat tagadtam . . . ezek az én bűneim, ez az én istentelenségem, ezek az én boldogtalanságomnak okozói. Ezért érdemeltem büntetést, amin a késő kor bámulni fog, melyről hiszem, hogy tisztább hitet fog vallani."

Olvassuk e sorokat sokszor, hogy a tisztább hit munkálására, melyre még mindig nagy szükség van, új erőt nyerjünk.

S Z E M L E.

Püspökválasztás előtt. A Dr. Varga Béla lemondásával kapcsolatban az unitárius egyház püspökválasztás előtt áll. Hir szerint a választók nagy többsége, ha ugyan nem mindnyájan, Józán Miklós püspöki vikárius személye körül csoportosul, aki eddigi kelyén is püspöki hatáskört töltött be. Személye és tudása, mélyen valóságos lelkülete és emelkedett gondolkozása, szónoki ereje és nagy tekintélye egyaránt mutatják számára az utat a püspöki székbe.

A magyar unitáriusok egyesülése. A világháborút követő békeszerződés a magyar unitáriusok egy részét a kolozsvári unitárius püspökségtől elszakította, kik a trianoni Magyarországon folytatták tovább egyházi működésüket, püspöki vikárius vezetése mellett, Utóbbi időben, éveken át tartó nagy munkával, külön egyházi alkotmányt dolgoztak ki, melyet az államfő jóváhagyott s amely püspökválasztásra adott jogot az egyháznak. Mielőtt a válasz-

Biztosítatok életeteket
és vagyonotokat a

Unica Romana

Ált. Bizt. R. T.-nál

Ügynökségek az ország
minden fontosabb városában.

Felvilágosítások a biztosítás minden ágában:

Brassó, Tehénpiac 1.

tást megejtették volna, bekövetkezett a bécsi döntés, melynek következtében az új alkotmánytól eltekintettek és az erdélyi unitáriusokkal ismét egyesültek.

A főhatóság munkája. A romániai unitárius egyház főhatósága a reábizott munkát nagy gondnal és körültekintéssel végzi. Figyelmét a megszervezés alatt levő egyházra minden tekintetben kiterjeszti. Az egyházi és iskolai ügyeket hivatászerűleg intézi. Az egyházközségeknek és belső embereknek szükség esetén segítségére van. Az esetleg lefoglalt egyházi épületeknek és lakásoknak a felmentése érdekében azonnal lépéseket tesz, amint arról értesítést kap. Egyebek között a lelkészi és iskolai államsegély folyósítása érdekében írásbeli és személyes közbenjárás által a lépéseket megtette. A államsegély e sorok megírásakor meg is érkezett.

Főhatósági gyűlés. A romániai Egyházi Képviselő Tanács nov. 14-én, midőn már a lap nyomdában van, gyűlést tart Tordán a következő tárgysorozattal: Előadói jelentés az 1940. szept. 26-tól elnökileg elintézett ügyekről, egyházközségek és iskolák helyzetéről, gazdasági ügyekről, eltávózott lelkészek és tanítók helyének betöltéséről, a Bors hagyatéki Bizottság jelentése a hagyatékok helyzetéről, jószágfelügyelői ügyek, egyesek és egyházközségek kérései, az „Unitárius Jövendő” c. lap ügye stb.

A lupényi felekezeti iskola. Örömmel adunk hírt arról, hogy Lupényban az unitárius felekezeti iskola megkezdte működését. Szívvel kívánjuk, hogy megfelelő irányítás és buzgó munkásság mellett az új felekezeti iskola ifjuságunk nevelésére s vallási és erkölcsi életére áldásos eredményt hozzon.

Kitüntetések. Ószinte örömmel és az érdem megbecsülésének a hangoztatásával jegyezzük fel, hogy Dr. Varga Béla volt püspök, ma már egyetem tanár, Dr. Gyergyai Árpád világhírű orvosprofesszor, Kelemen Lajos történettudós, Gyallay Domokos író és főszerkesztő stb. unitárius testvereink a Corvin lánc, illetve koszoru elnyerésével tudományos és irodalmi működésük elismerésül magas kitüntetésben részesültek. Viseljék sokáig jó egészségben s az unitárius névnek szerezzenek további megbecsülést.

A földrengés hatása. Lábaink alatt a föld mostanság többször megmozdult. A földrengések megújulnak, ismétlődnek. Nagyobb szabású földrengés emlékezetünk szerint 1915 tavaszán volt, amely Brassóban is éreztette félelmetes erejét, de csak kisebb károkat okozott. Közelebbi időben f. évi okt. 22-én d. e. 8 óra 30 perckor éreztünk kétszeri gyors egymásutánban következő erősebb lökést, melynek

Lakásváltozás, vagy hibás címzés esetén,
az új pontos cím jelzését s űrgősen
kérjük!

erejét az ország fővárosa és környéke szenvedte meg. Ennél erősebb volt a nov. 10-ikére virradó éjszaka 3 óra 35 perckor megismétlődő s mintegy 2—3 percig tartó földrengés, amely nagyobb mértékben szintén a fővárosban és az ókirályság több részén tombolta ki magát és számos emberi áldozatot is követelt. Különösen megrendült lélekkel gondolunk a bukaresti romlásra és áldozatokra. Brassóban is több helyen kémények dőltek le, beszakítva a házfedeleket, sok helyen a falakon 20—30 cm. széles nyílások támadtak, cifrázati alkatrészek hullottak alá az épületekről stb., de emberéletben nem esett kár. Istennek hála egyházi épületeink is épek maradtak. Este $\frac{3}{4}$ 12 órakor ismét megmozdult a föld kisebb erővel és 11-én reggel mindjárt 8 óra után újból 2 gyenge rázkodást lehetett érezni. Mindezek a természet kiszámíthatatlan erejének romboló és áldozatot kérő jelentkezései, amelyek sokakat Istenre emlékeztettek. De vajjon őszintén Istenhez tért-e a sok Isten nélkül járó ember s tudatára ébredt-e annak, hogy van egyház, vasárnap, templom, imádság, melyek növelik a hit erejét, éreztetik Isten jelenlétét, lecsillapítják az ember felzaklatott idegzetét, megnyugtadják a gyenge ember hánykodó lelkiismeretét. A romokra és a sok áldozatra gondolva, egyetlen vigasztalás az embereknek őszinte Istenhez térése volna.

Előfizetési tájékoztató.

Még mindig vannak, akik lap évi előfizetési díjával hátrálékban vannak. A lapot szivesek voltak elfogadni és sokan kedvező véleményüknek írásban is kifejezést adni. Örömmel tölt el annak tudata, hogy a ma már Romániában egyetlen unitárius egyházi lapot érdeklődéssel olvassák, de hinnünk kell azt is, hogy éppen olyan kötelességtudattal teljesítik a lappal szemben fennálló anyagi kötelezettségüket is. Nagyon kérjük olvasóinkat, hogy ennek a kötelességnek sürgősen eleget tenni sziveskedjenek. Mi a múlt számunkban bejelentett öntudatos egyházi és hiterősítő munkát, semmitől sem zavartatva magunkat, tovább folytatjuk.

1940. szeptemberig az előfizetési díj 100 lej, illetve 4 pengő. 1940 szeptembertől 130 lej, illetve 5 pengő, miután a nyomdai költség kétszeresére emelkedett. A múlt számban közölt erre vonatkozó hirdadásunkat azonban helyesbíteniünk kell olyformán, hogy a 130 lej és 5 pengő beküldésével az előfizetés nem egy évre szól, hanem az előfizetést 1940 szeptemberétől 1941 december végéig elintéztnek tekintjük. Az esztendő ki akarjuk kerekíteni.

Az előfizetési díjat és hátralékot Romániában a szerkesztőség címére, a visszacsatolt erdélyi területen Hadházy Sándor egyházi pénztárhoz Kolozsvár Kossuth Lajos u. 12, vagy Dr. Ferenczy Géza tb. fő-

gondnok urhoz Nagyajta és a Nagyváradon tuli területről az „Unitárius Iratmisszió“-hoz Budapest V. Koháry u. 4. sz. kérjük juttatni.

Kolozsvárt az előfizetési díjat és hátralékot Szabó László tanárjelölt szedi össze.

Engedjék kedves olvasóink remélnünk, hogy sorainkat figyelmesen olvassák és kérésünket mielőbb teljesítik. Hitrokoni meleg üdvözlésünket küldjük olvasóinknak.

Szerkesztőség.

Biztosítást a legelőnyösebben

az **Első Romániai**
Temetést Biztosító
R. T.-nál (ezelőtt G. SZÁVA és A. SZÁVA)

köthet.

Brassó, Weiss Mihály-u. 35

Vásároljon az

E L E K E S

könyv és
papirüzletben.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Braşov, Str. Dr. Babeş 1 sz.

hova a lappal kapcsolatban minden megkeresés, közlemény és pénzüsszeg-küldendő.

Kérjük munkatársainkat, hogy a lapba szánt minden cikket vagy egyéb közleményt a hónap 5-éig sziveskedjenek a szerkesztőségbe juttatni.

Nagyajta

vissza Mr. Szabó László

Közlemények Rom.-elöl

Budapest.

viii. június 6/1940.

Magyarok.